

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-74-15>

УДК 336.1.07:336.7(477)

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРВИННОГО ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В ЕКОНОМІЧНОМУ ПРОСТОРІ ДЕРЖАВИ

FEATURES OF PRIMARY FINANCIAL MONITORING IN THE COUNTRY'S ECONOMIC SPACE

Сус Леся Валеріївна

кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів і кредиту,

Поліський національний університет

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5862-3820>**Коваль Альбіна Сергіївна**

здобувачка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»,

Поліський національний університет

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-7813-9094>**Sus Lesia, Koval Albina**

Polissia National University

Наукове дослідження присвячене актуальним питанням щодо функціонування національної системи фінансового моніторингу України. Особливу увагу приділено ролі суб'єктів первинного моніторингу в економічному просторі держави. Метою даного дослідження є систематизація особливостей становлення первинного фінансового моніторингу в Україні та окреслення перспектив розвитку його в умовах сучасних викликів і загроз. Встановлено, що тінізація доходів породжує не тільки значні фінансові проблеми, а й гострі економічні та соціальні проблеми. Найактивнішу участь у здійсненні первинного фінансового моніторингу беруть банківські установи. Водночас політика оптимізації витрат веде до зменшення кількості структурних підрозділів установ, що здійснюють первинний фінансовий моніторинг. Тому з метою підвищення ефективності роботи СПФМ подальший розвиток системи первинного фінансового моніторингу має бути спрямований у чотирьох напрямках – підвищення якості ідентифікації та верифікації, удосконалення ризик-орієнтованого підходу, посилення контролю і відповідальності, автоматизація процесів звітності.

Ключові слова: фінансовий моніторинг, відмивання доходів, первинний моніторинг, фінансові операції, Державна служба фінансового моніторингу.

The study investigates topical issues related to the functioning of Ukraine's national financial monitoring system. Special attention was paid to the role of primary monitoring entities in the economic space of the state. The purpose of this study is to systematize the special features of the formation of financial monitoring in Ukraine and outline the prospects for the development of this system using primary financial monitoring in light of modern challenges and threats. The methods of analysis and synthesis were used to achieve this goal. Specifically, the inductive approach was applied to examine statistical data on financial transactions subject to financial monitoring, and the deductive approach was used to formulate logical conclusions on building an effective financial monitoring system. This allowed us to formulate hypotheses and test them in practice. Comparative analysis was employed to evaluate the role of individual primary financial monitoring entities based on collected statistical data or empirical research in order to identify features, advantages and disadvantages. In order to make the data collected more comprehensible and available for further research, generalization was applied to organize the data and draw conclusions about the future directions of primary financial monitoring in Ukraine. The study found that income shadowing results in serious economic and social issues in addition to serious financial ones. Primary financial monitoring is mostly carried out by banking institutions. At the same time, in 2024, PFMEs like jewelers, realtors, notaries, lawyers, and pawnshops greatly increased the amount of work they did in the area of financial monitoring, and their share in the structure of reports from non-bank institutions rose. It was established that the policy of cost optimization leads to a reduction in the number of structural units of institutions that carry out primary financial monitoring. Therefore, in order to increase the efficiency of the PFME, further development of the primary financial monitoring system should be carried out in four directions: improving the quality of identification and verification, enhancing the risk-based approach, strengthening control and responsibility, and automating reporting processes.

Keywords: financial monitoring, laundering of income, primary monitoring, financial transactions, State Service for Financial Monitoring.

Постановка проблеми. Фінансовий моніторинг, як окремий елемент управлінської системи в економічному просторі держави, забезпечує своєчасне та достовірне отримання інформації про діяльність суб'єктів, що здійснюють фінансові операції. Його проведення спрямоване на швидке реагування зміни у фінансовому середовищі, а також на запобігання й усунення негативних наслідків, що виникають через різноманітні зловживання у сфері розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів. Первинний фінансовий моніторинг є важливим інструментом забезпечення економічної безпеки та запобігання фінансовим злочинам. В умовах цифрової трансформації економіки суб'єкти первинного моніторингу, зокрема банки, стикаються з підвищеними ризиками незаконних фінансових операцій, що вимагає постійного вдосконалення систем виявлення підозрілих транзакцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам формуванню ефективного первинного фінансового моніторингу присвячені наукові праці таких вчених і практиків як: Смагло О. [8], Гнаткович О. Д., Овчинікова Т. В., Смолінська С. Д. [2], Дропа Я., Тесля С., Піхоцька М. [3].

Аналіз трактування поняття «фінансовий моніторинг» в науковій літературі дав змогу виділити два основні підходи: автори першого підходу (Патюта І. М. [6], Задоя А. О. [4]) розглядають фінансовий моніторинг як особливу сферу фінансового контролю, а автори другого підходу (Галіцин В. К., І. Бірюкова [1]) – визначають його як систему постійного спостереження, яка дозволяє передбачати ризики, пов'язані з відмиванням коштів. Багатозначність термінології зумовлена складністю та суперечливістю самого механізму фінансового моніторингу, а також тим, що вчені належать до різних наукових шкіл із власними підходами та особливостями. Зробимо висновок що, моніторинг розглядається як процес спостереження, аналізу та оцінки, спрямований на виявлення певних відхилень чи проблем у діяльності організацій чи систем. Це комплексний і безперервний процес, що включає спостереження та аналіз фінансових операцій.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Надскладні умови функціонування національної системи фінансового моніторингу внаслідок повномасштабного вторгнення РФ на територію України зумовлюють потребу подальшого дослідження питання інтеграції компла-

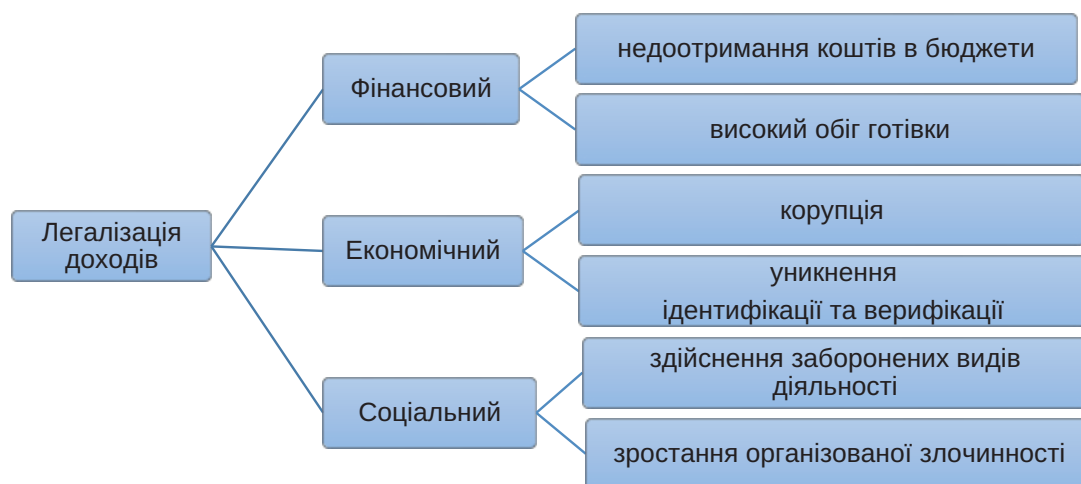
енсу в систему ризиків суб'єктів первинного фінансового моніторингу, яке здебільшого розглядалося в економічній або правовій площині, що вимагає подальшого наукового опрацювання.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є систематизація особливостей становлення фінансового моніторингу в Україні та окреслення перспектив розвитку його системи із застосуванням первинного фінансового моніторингу в умовах сучасних викликів і загроз.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблема формування цілісної системи фінансового моніторингу є надзвичайно важливою та актуальною для України сьогодні. Її вирішення може посилити економічний розвиток країни, сприяти реформуванню бюджетної системи та системи соціального забезпечення населення, а також сформувати необхідний рівень національної безпеки. Ефективний фінансовий моніторинг допоможе забезпечити прозорість у використанні державних коштів, підвищити контроль за фінансовими потоками та попереджати економічні злочини, такі як відмивання грошей чи фінансування тероризму. У свою чергу, це створить передумови для поліпшення інвестиційного клімату та стабільності фінансової системи, що є важливими чинниками для сталого економічного зростання та розвитку країни в цілому.

Проблема легалізації доходів має не лише фінансовий, а й виразний соціальний вимір. Приховування прибутків може бути пов'язане не тільки з ухиленням від сплати податків, але й з намаганням замаскувати кошти, отримані злочинним шляхом – зокрема від торгівлі наркотиками, зброєю чи людьми. Таким чином, тіньова економіка створює не лише втрати для державного та місцевих бюджетів, а й загострює соціальні проблеми, пов'язані з незаконною діяльністю. За оцінками дослідників, щороку у світі до легального фінансового обігу потрапляє від 590 мільярдів до 1,5 трильйона доларів, здобутих злочинним шляхом, що становить від 2 до 5 % світового валового продукту [8, с. 3].

На законодавчому рівні визначення «фінансовий моніторинг» закріплено в Законі України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення». Згідно з цим законом, фінансовий моніторинг – це комплекс заходів, які

Рис. 1. Класифікація характеру впливу операцій по відмиванню доходів на економіку країни

Джерело: сформовано на основі [8]

здійснюються суб'єктами фінансового моніторингу у сфері протидії відмиванню коштів (AML), фінансуванню тероризму (CFT) та поширенню зброї масового знищення. На рівні кожної держави побудована національна система фінансового моніторингу (рис. 2). Згідно законодавства України структура системи фінансового моніторингу складається з державного та первинного рівнів [7].

Найактивнішу участь у здійсненні первинного фінансового моніторингу беруть депозитні корпорації, зокрема банківські установи.

Їхнім ключовим обов'язком є проведення ідентифікації та верифікації клієнтів ще до початку ділових відносин та надання фінансових послуг чи виконання операцій. Суб'єкти первинного фінансового моніторингу також зобов'язані фіксувати інформацію про фінансові операції, які мають високий рівень ризику, та передавати її до Державної служби фінансового моніторингу України (ДСФМУ). На практиці одне з основних завдань СПФМ –

Рис. 2. Національна система фінансового моніторингу

Джерело: сформовано на основі [10, с. 84]

встановлення кінцевого бенефіціара, тобто особи, яка прямо або опосередковано здійснює контроль над діяльністю суб'єкта господарювання (рис. 3).

СПФМ досліджують функціонування клієнта та накопичують інформацію про всі види його діяльності, прослідковують зв'язок з іншими особами, аналізують ланцюг власності з метою виявлення кінцевого вигодонабувача. Для верифікації отримуваної інформації її співставляють з даними з альтернативних джерел – офіційних і неофіційних [3, с. 37–38].

Зауважимо, що впродовж 10 останніх років структура повідомлень у розрізі СПФМ суттєво не змінювалася. Частка банківських повідомлень складала більше 99 %, виключенням стали лише 2020–2021 рр. Причинами такої мізерної частки повідомлень від небанківських фінансових установ (в межах 1,1 – 0,4%) є недостатня кількість методичних указівок щодо проведення фінансового моніторингу цими інституціями та недосконалість процедури проведення контролю над їх діяльністю загалом й у сфері моніторингу зокрема [3, с. 39].

Варто зазначити, що до 2020 року спостерігалася стійка тенденція щодо збільшення кількості банківських повідомлень про операції, що підлягають фінансовому моніторингу. Так, з 2015 по 2019 рр. їх кількість зросла в 2,6 разів і в 2019 р. становила 11327,04 тис. штук.

Ця тенденція зумовлена низкою чинників, серед яких:

– зростання кількості підозрілих фінансових транзакцій, пов'язаних із спробами легалізації незаконно здобутих коштів, фінансуванням тероризму або поширенням зброї масового ураження;

– розширення кола фінансових операцій, що підлягають обов'язковому або внутрішньому фінансовому моніторингу;

– збільшення числа суб'єктів, зобов'язаних здійснювати первинний фінансовий моніторинг. [8, с. 4].

Результатом ухвалення нового закону та зменшення кількості критеріїв до операцій, за якими необхідно проводити фінансовий моніторинг стало зменшення повідомлень від СПФМ. За результатами діяльності у 2020 р. ДСФМУ отримала 4,73 млн звернень, що майже у 2,4 рази менше ніж у 2023 рр. В наступні роки цей показник продовжує зменшуватися, а в 2024 р. становить 1,74 млн штук.

Проведений аналіз за останніх 10 років дав змогу виявити кардинально різну структуру розподілу повідомлень до Держфінмоніторингу від небанківського сектору (рис. 3).

Питома вага фінансових операцій, які зареєстровані на облік ДСФМУ від учасників ринків капіталу та фінансових компаній у сукупному обсязі небанківських установ мають зростаючу динаміку з 17,73 % у 2015 р. до 25,4 % у 2024 р. та з 5,9 % до 37,81 % відповідно.

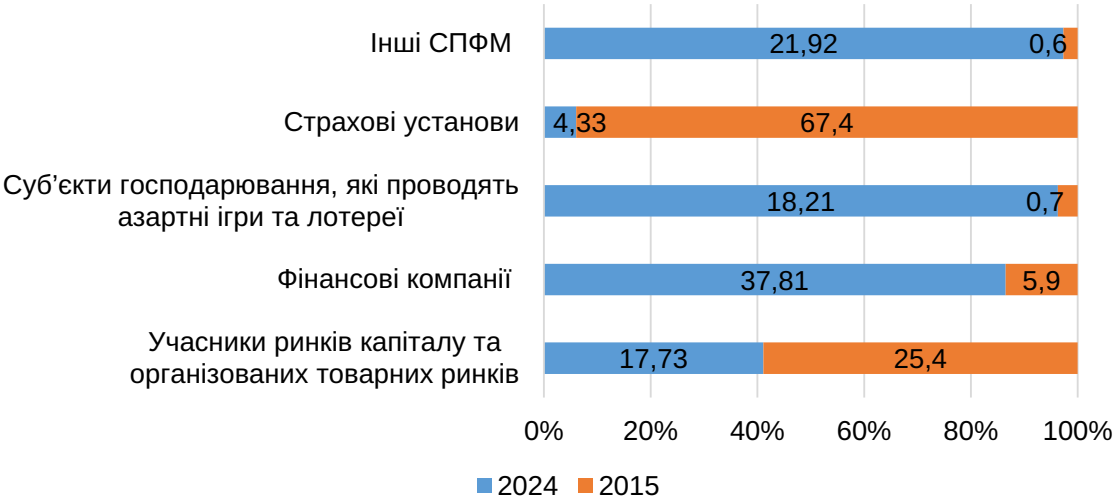
При цьому частка повідомлень від страхових компаній знижується з 67,4 % у 2015 р. до 4,33 % у 2024 р. На нашу думку, це зумовлено розвитком ринку цінних паперів та зростан-

Таблиця 1

Динаміка та структура отриманих повідомлень про фінансові операції у розрізі СПФМ за 2015–2024 рр.

Роки	Банки, тис. од.	Небанківські установи, тис. од.	Частка банків в загальній кількості повідомлень, %
2015	4312,64	44,48	99,0
2016	6260,73	59,05	99,1
2017	7940,80	72,70	99,1
2018	9871,61	98,18	99,0
2019	11327,04	110,33	99,0
2020	4675,43	50,11	98,9
2021	1638,48	21,39	98,7
2022	1174,04	5,35	99,5
2023	1423,31	6,28	99,6
2024	1736,20	14,74	99,2

Джерело: сформовано автором за даними ДСФМ України [5]

Рис. 3. Питова вага повідомлень Держфінмоніторингу від небанківського сектору за 2015 та 2024 рр., %
Джерело: сформовано автором за даними ДСФМ України [5]

ням кількості фінансових компаній при одночасному зменшенні чисельності страховиків у національній економіці.

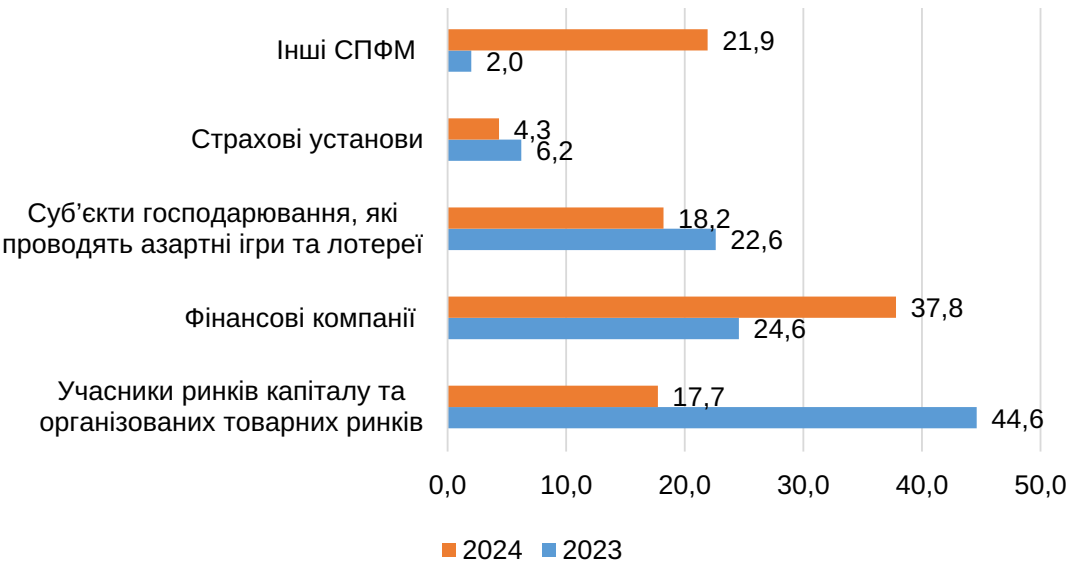
За результатами діяльності СПФМ у 2024 р. структура розподілу повідомлень до Держфінмоніторингу від небанківського сектору зазнала значних змін (рис. 4).

В цей період значно активізували свою роботу у сфері фінансового моніторингу такі СПФМ як, наприклад, ломбарди, нотаріуси, адвокати, рієлтори, ювеліри тощо, збільшивши свою частку в структурі повідомлень небанківських установ з 2,0 % у 2023 р. до

21,9 % у 2024 р. Фінансові компанії теж почали активніше ідентифікувати підозрілі операції та надсилати повідомлення до ДСФМУ, збільшивши свою частку з 24,6% у 2023 р. до 37,8% у 2024 р.

Це пояснюється посилення вимог та контролю з боку НБУ, Державної комісія з регулювання ринків фінансових послуг щодо ведення операцій з ознаками фінансового моніторингу.

Станом на початок 2025 р. кількість СПФМ на обліку в Держфінмоніторингу становила 11,065 тис., що на 380 установ менше ніж в попередньому році та в 2,2 рази менше ніж в

Рис. 4. Динаміка структури повідомлень Держфінмоніторингу від небанківського сектору за 2023–2024 рр., %
Джерело: сформовано автором за даними ДСФМ України [5]

2015 р. Цей показник є найнижчий за останніх 10 років (рис. 5).

Таку тенденцію можна пояснити політикою оптимізації витрат, що веде до зменшення кількості структурних підрозділів установ, що здійснюють первинний фінансовий моніторинг. Хочеться щиро сподіватися, що зменшення кількості суб'єктів не вплине на якість та ефективність системи фінансового моніторингу України.

В результаті попередніх досліджень нами виокремлено шість напрямів щодо удосконалення системи фінансового моніторингу в рамках проведення національної оцінки ризиків: удосконалення нормативно-правової бази на предмет збільшення санкцій; побудова багаторівневої системи фінмоніторингу на основі SupTech та RegTech технологій; підвищення рівня кваліфікації учасників системи ВК/ФТ; правозастосування, сфокусоване на боротьбі з відмиванням коштів, пов'язаних з корупцією; підвищення рівня фінансової інклюзії населення та довіри до фінансових установ; побудова дієвої незалежної судової влади за принципом верховенства права [9].

Для підвищення ефективності роботи СПФМ пропонуємо посилити роботу в наступних напрямах:

- по-перше, підвищення якості ідентифікації й верифікації шляхом автоматизації процесів через використання BankID, Дію чи інші державні реєстри, що зменшує вплив людського фактора. Посилення перевірки кінцевих бенефіціарних власників, особливо у складних структурах власності;

- по-друге, впровадження ризик-орієнтованого підходу, що передбачає перехід від

формального аналізу до оцінки ризику клієнтів і операцій, розробку внутрішніх моделей оцінювання ризику для різних категорій СПФМ та сегментацію клієнтів за рівнем ризику з відповідною інтенсивністю моніторингу;

- по-третє, посилення контролю і відповідальності шляхом запровадження регулярних перевірок діяльності СПФМ з боку НБУ, Мін'юсту, ДСФМУ та встановлення чіткої системи штрафів і санкцій за порушення вимог ПФМ, в окремих випадках введення внутрішнього аудиту систем ПФМ у великих компаніях.

- по-четверте, автоматизація та цифровізація процесів щодо звітності до ДСФМУ, зокрема, впровадження штучного інтелекту та аналітичних систем для виявлення підозрілих транзакцій. Інтеграція ПФМ з державними реєстрами (МВС, ДПС, Мін'юсту).

Висновки. Фінансовий моніторинг є важливим інструментом запобігання легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та розповсюдженню зброї масового знищення. Аналіз діяльності суб'єктів первинного моніторингу показав, що банки, як СПФМ, дотримуються чинних вимог законодавства України, активно впроваджують нові технології для виявлення підозрілих операцій та ефективно взаємодіє з регулятором – Національним банком України.

Разом з тим, у ході дослідження було виявлено низку проблем, характерних як для системи ПВК/ФТ в Україні загалом, так і для діяльності суб'єктів первинного моніторингу. Це велика кількість транзакцій, що ускладнює моніторинг у режимі реального часу, складність виявлення новітніх схем відмивання коштів, низька ефективність через велику

Рис. 5. Динаміка СПФМ за 2015–2024 рр., тис. одиниць
Джерело: сформовано автором за даними ДСФМ України [5]

кількість хибних спрацьовувань та відсутність єдиних електронних реєстрів і баз даних. Тому для ефективного функціонування економічного простору країни подальший розвиток системи первинного фінансового моніторингу

має бути спрямований у чотирьох напрямках – підвищення якості ідентифікації та верифікації, удосконалення ризик-орієнтованого підходу, посилення контролю і відповідальності, автоматизація процесів звітності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бірюкова І. Г. Основні проблеми фінансового моніторингу у протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом. Науковий вісник Національного університету ДПС України. 2012. № 1(56). С. 235–241. Бірюкова І. Г. Основні проблеми фінансового моніторингу у протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом. *Науковий вісник Національного університету ДПС України*. 2012. № 1(56). С. 235–241.
2. Гнаткович О. Д., Овчиннікова Т. В., Смолінська С. Д. Фінансовий моніторинг в Україні та напрями його покращення. *Економіка та суспільство*. № 38. 2022. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1271/1225>. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-14>.
3. Дропа Я., Тесля С., Піхоцька М. Розвиток системи фінансового моніторингу як складової частини формування ефективного контролю й безпеки в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2021. Випуск 37. С. 35–43. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2021-37-5>.
4. Задоя А. О., Ткаченко І. П. Фінансовий моніторинг: перспективи впровадження та проблеми реалізації. *Економічний вісник НГУ*. 2015. № 2. С. 59–65.
5. Звіти про діяльність. Державна служба фінансового моніторингу України. URL: <https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/funkcional/zviti-pro-diyalnist> (дата звернення: 11.10.2024).
6. Патюта І. М. Державний фінансовий моніторинг у контексті регулювання банківського сектору. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 4. С. 48–51.
7. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Закон України від 06.12.2019 № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> (дата звернення: 11.04.2025).
8. Смагло О. Функціонування системи фінансового моніторингу в Україні. *Економіка та суспільство*. Випуск 26. 2021. С. 1–7. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-28>.
9. Сус Л., Недільська Л., Сус Ю. Фінансовий моніторинг як інструмент забезпечення економічної безпеки України. *Ефективна економіка* № 11. 2024. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.11.35>.
10. Сус Л. В. Роль банків, як суб'єктів первинного фінансового моніторингу в економічному просторі держави. *Фінансові інструменти регіонального розвитку* : матеріали X Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з нагоди 30-річчя заснування кафедри фінансів і кредиту, 24 жовтня 2024 р. Житомир : Поліський національний університет, 2024. С. 84–86.

REFERENCES:

1. Biriukova, I. H. (2012). Osnovni problemy finansovoho monitorynhu u protydii lehalizatsii (vidmyvanniu) dokhodiv, oderzhanykh zlochnym shliakhom [The main problems of financial monitoring in counteracting the legalization (laundering) of proceeds from crime]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu DPS Ukrainy*, vol. 1(56), pp. 235-241 [in Ukrainian].
2. Hnatkovych O. D., Ovchynnikova T. V., Smolinska S. D. (2022) Finansovyi monitorynh v Ukraini ta napriamy yoho pokrashchennia [Financial monitoring in Ukraine and directions for its improvement]. *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 38. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-14> [in Ukrainian].
3. Dropa, Ya., Teslya, S., Pihotska, R. (2021) Rozvytok systemy finansovoho monitoryngu yak skladovoyi chastyny formuvannya efektyvnogo kontrolyu y bezpeky v Ukraini [Development of the financial monitoring system as an integral part of the formation of effective control and security in Ukraine]. *Naukovyy visnyk Uzgorodskogo natsionalnogo universytetu*, vol. 37, pp. 35–43. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2021-37-5> [in Ukrainian].
4. Zadoia A. O., Tkachenko I. P. (2015) Finansovyi monitorynh: perspektyvy vprovadzhennia ta problemy real-izatsii [Financial monitoring: implementation prospects and implementation problems]. *Ekonomichnyi visnyk NHU*, vol. 2, pp. 59–65.
5. Derzhavna sluzhba finansovoho monitorynhu Ukrainy (n.d.) Zvit Derzhavnoi sluzhby finansovoho monitorynhu [Report of the State Financial Monitoring Service of Ukraine]. Available at: <https://fiu.gov.ua>.

6. Patiuta I.M. (2014) Derzhavnyi finansovyi monitorynh u konteksti rehulivannia bankivskoho sektoru [State financial monitoring in the context of banking sector regulation]. *Scientific Bulletin of Kherson State University*, vol. 4, pp. 48–51.
7. Verkhovna Rada of Ukraine (2019) Pro zapobihannia ta protydiu lehalizatsii (vidmyvanniu) dokhodiv, oderzhanykh zlochyнным shliakhom, finansuvanniu teroryzmu ta finansuvanniu rozpovsiudzhennia zbroi masovoho znyshchennia [On prevention and counteraction to legalization (laundering) of criminally obtained proceeds, terrorist financing and financing of proliferation of weapons of mass destruction]. Zakon Ukrainy vid 06.12.2019 № 361-IX. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>.
8. Smahlo O.V. (2021) Funktsionuvannia systemy finansovoho monitorynhu v Ukraini [Functioning of the Financial Monitoring System in Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 26, pp. 1–7. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-28>. [in Ukrainian].
9. Sus L., Nedilska L., Sus Yu. (2024) Finansovyi monitorynh yak instrument zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy [Financial monitoring as a tool for ensuring Ukraine's economic security]. *Efektivna ekonomika*, vol. 11. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.11.35>.
10. Sus L.V. (2024) Rol bankiv, yak sub'ektiv pervynnoho finansovoho monitorynhu v ekonomichnomu prostori derzhavy [The role of banks as subjects of primary financial monitoring in the state's economic space]. *Finansovi instrumenty rehionalnoho rozvytku: materialy Kh Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii z nahody 30-richchia zasnuvannia kafedry finansiv i kredytu (Zhytomyr, 24 zhovtnia 2024 r.)*. Zhytomyr: Poliskyi natsionalnyi universytet, pp. 84–86.